

“In sloppenwijken is behoefte aan goedkope huishoudfilters en hygiënische toiletblokken”

Een goede watervoorziening naar Westers voorbeeld kent een waterleiding, watergespoelde toiletten en een rioolstelsel. De armste mensen in de wereld, in sloppenwijken of in afgelegen gebieden, hebben daar echter geen boodschap aan, omdat zo'n waternet daar simpelweg niet bestaat. De verbetering van hun watervoorziening vraagt volgens Sjef Ernes, directeur van de stichting Aqua for All, dan ook om een heel andere aanpak. Behoeftes bestaan aan losse waterproducten, zoals goedkope huishoudfilters en hygiënische toiletblokken. Ernes illustreert aan de hand van twee concrete voorbeelden dat de Nederlandse watersector zeker iets te bieden heeft.

“Iedereen - ook de mensen in sloppenwijken - hebben, de beschikbaarheid over water. Anders zouden ze sterven. Ze kopen het duur als flessenwater op straat, tappen het illegaal af of gaan het halen uit putten of oppervlaktewater. Maar los van hoe ze eraan komen, als ze het in huis halen, moet het water eerst nog betrouwbaar worden gemaakt”, aldus Sjef Ernes.

Als directeur van de stichting Aqua for All - die met geld en expertise ondersteuning geeft aan waterprojecten in ontwikkelingslanden - legt hij uit waarom de omstandigheden in die landen voor Nederland zo moeilijk te snappen zijn. “Wij denken in termen van waterleidingen, aansluitingen en riolering. In de sloppenwijken zijn die leidingen er niet. Bovendien zijn die mensen niet bezig met gezondheid maar met overleven. Net als wij zoeken ze bovenal comfort. Ze willen wat de ander ook heeft, maar ze hebben geen geld voor veilig drinkwater. Het enige beschikbare betrouwbare water is flessenwater en dat kost al snel 70 dollarcent per fles,” doceert Ernes. Hij heeft het over de watervoorziening

Sjef Ernes.

voor de onderste laag van de samenleving, de vier miljard mensen in de wereld die van vier dollar of minder per dag moeten rondkomen.

Leveren van betrouwbaar water

“De Westerse watervoorziening is voor hen onbereikbaar” vervolgt de directeur van Aqua for All. “En toch heeft de Nederlandse watersector veel te bieden, juist in de sterk veranderende wereld van de ontwikkelingshulp. We moeten wel goed beseffen dat het om een heel andere consument gaat in in heel andere omgeving. Met kleinschalige watersystemen, een grotere verscheidenheid aan soorten water en andere vormen van distributie. Nederland is goed in watertechnologie en het leveren van betrouwbaar water. Die kennis en expertise is ook goed inzetbaar voor losse waterproducten.” Commercieel is het volgens Ernes een heel interessante markt. “Het gaat om vier miljard consumenten die dagelijks een halve tot drie cent per liter aan water besteden. Dat is jaarlijks toch zo'n slordige 20 miljard euro.” Ernes heeft twee projecten aan de hand die illustreren hoe Nederland al bij die braakliggende watermarkt betrokken is.

Gebrek aan goede distributie

Als voorbeeld noemt Ernes de ontwikkeling van het Tulip drinkwaterfilter van uitvinder Klaas van de Ven en zijn bedrijf Basic Water Needs. “Een geweldige huishoudfilter dat nog geen tien dollar kost. Toch is het filter pas succesvol als het de lokale markten bereikt.”

Volgens Ernes zijn daarbij twee factoren cruciaal: distributie en financiering. Nederlandse bedrijven die een klein huishoudelijk watersysteem ontwikkelen, ontkomen er volgens hem niet aan om zich ook zelf met die de lokale distributie te bemoeien. “Het werkt niet als een filter in een winkel in het centrum van de stad ligt. Daar zijn de mensen aangesloten op het waternet. De beoogde consumenten uit de sloppenwijken komen niet naar het centrum. Je moet als filterproducent de hele keten zelf

Dit is het vierde interview in een serie van vijf over ontwikkelingen waar de Nederlandse watersector in het buitenland mee van doen heeft. Soms verschilt dat heel sterk van de Nederlandse situatie en dat beoogt journalist Jac van Tuijn in deze interviews te belichten. Hoe doen wij het als Nederlandse watersector in het buitenland? Graag reacties naar: h2o@nijgh.nl.

opzetten. Daarvoor moet je eerst de bestaande situatie snappen. Daarvoor moet je de mensen kennen en hun taal spreken. En als de situatie verandert, moet je ook nog flexibel zijn ook.” Zo werkt het volgens Ernes in dit deel van de samenleving.

Zelfs tien dollar is teveel

Naast de distributie vraagt ook de financiering speciale aandacht. “Lange tijd hebben we gedacht dat de microfinanciering de oplossing zou brengen, maar als individu krijg je geen lening van de bank om een filter van tien dollar te kopen. Het lukt wel als je een groepje maakt met 25 mensen. Die kunnen dan 250 dollar lenen en ze zorgen samen voor de afbetaling.”

Het voorbeeld van de Tulip-filter geeft de indruk dat de Nederlandse watersector in ontwikkelingslanden nauwelijks iets te zoeken heeft. Het ontbreekt aan praktijkervaring met andere vormen van drinkwaterlevering aan de consument dan via leidingen. “Toch kunnen we daar wel degelijk wat”, zo luidt de stellige overtuiging van Ernes. “Het vergt een verandering in denken. Centraal staat het leveren van veilig water aan consumenten zonder ervaring, zonder koopkracht via een complexe keten. Daarvoor is het belangrijk om met meerdere disciplines samen te werken. Zo kunnen bijvoorbeeld hulporganisaties als Simavi, Unicef en Amref Flying Doctors helpen de consument te organiseren.”

Vraag creëren naar poep en pies

Het vinden van geschikte partijen staat ook centraal in het tweede voorbeeld van Ernes: zijn geesteskind SafiSana. Al twee jaar is hij bezig om een koppeling te leggen tussen een franchiseorganisatie voor publieke toiletblokken en de energiesector en de landbouw. Zijn idee is dat de publieke sanitatie in ontwikkelingslanden pas kans van slagen heeft als er vraag komt naar mest en biogas uit fecaliën. De exploitatie van de publieke toiletblokken kan dan bekostigd worden uit de verkoop van tot struviet verwerkte pies aan de kunstmestindustrie en tot biogas verwerkte poep aan de energiesector. Deze maand gaat de directeur van de Safi Sana holding naar de Ghanese hoofdstad Accra om een aannemer opdracht te geven voor de bouw van drie toiletblokken met de nieuwste technische snufjes, zoals urinegescheiden toilet-potten, hergebruik van grijswater en zonnepanelen voor warmwater.

“Fecaliën worden altijd gezien als een gezondheidsprobleem. Ik heb er de landbouw en energievoorziening aan toegevoegd, zodat ook de marktvrage naar nutriënten en biogas een rol speelt. Zo zijn we in gesprek geraakt met kunstmest-fabrikant Yara en energiespecialist Shell. Nu gaat het erom in Ghana een grootschalige verwerking op poten te zetten. Dat kan maar voor een klein deel met de drie blokken die we zelf gaan bouwen. Die zijn met name bedoeld om te laten zien wat op dit moment technisch mogelijk is. Veel belangrijker is dat we ook een deel van de afvoer van de fecaliën bij de 156 bestaande toiletblokken in Accra in handen krijgen. Vandaar dat we ook de lokale exploitanten hebben uitgenodigd in de franchise deel te nemen.”

Weg van watergespoelde toiletten

“Uiteindelijk wil je er naartoe dat iedereen in de wereld een eigen toilet heeft, maar dan moet je er niet aan denken dat dat allemaal watergespoelde potten zijn. Want dan hebben we pas echt een waterprobleem.” Ernes is ervan overtuigd dat alleen toekomst is weggelegd voor sanitatie die gericht is op hergebruik van fosfaat en stikstof. “In Nederland moeten we die discussie niet aangaan. Hier is geïnvesteerd in waterleidingen en rioolstelsel en zal het nog even duren voor die is afgeschreven. Maar in heel veel delen van de wereld zijn die leidingstelsels er nog niet. Daar liggen de mogelijkheden. Die markten moeten wel eerst nog ontwikkeld worden en sloppenwijken lenen zich daar goed voor. Dichter bij elkaar krijg je de klanten niet.”

De Nederlandse watersector kan daar volgens Ernes veel expertise opbouwen met huishoudelijke watersystemen en met de grootschalige verwerking van fecaliën. Hij noemt het bedrijf Landustrie, dat in Sneek experimenteert met een op hergebruik gericht toiletsysteem in 16 woningen. “Maar Sneek blijft in Nederland een demonstratieproject”, voorspelt Ernes. “Voor de opschaling moet je in Afrika zijn. Daar kunnen ze hun techniek opschalen tot hele wijken met 100.000 woningen.” Dat geldt volgens hem

Op zondag 18 april verzorgt Live Earth op meer dan 100 locaties in de wereld een zes kilometer lange ‘waterloop’ om de aandacht te vestigen op de grote waterproblemen in de wereld. In 15 steden wordt de wandeling met een concert afgesloten. In Nederland vindt de manifestatie met prominente Nederlanders, waaronder prins Willem-Alexander, plaats in het Olympisch Stadium te Amsterdam.

De opbrengst van alle evenementen gaat naar de waterprojecten die te zien zijn op de internetpagina van de in Nederland gevestigde organisatie Akvo. Donoren kunnen kiezen aan welk project ze willen bijdragen. Lokale partijen maken de projectvoortgang inzichtelijk. Akvo wil op deze manier in vier jaar tijd 3.000 waterprojecten (laten) realiseren.

Peter van der Linde van Akvo is zeer blij met de samenwerking met Live Earth. “Dankzij alle voorpubliciteit hebben hulporganisaties uit de hele wereld contact gezocht. Hun waterprojecten staan op onze internetpagina. Dat heeft de aanbodkant enorm versterkt. Straks zal de opbrengst van Live Earth ook nog een geweldige bijdrage leveren aan de opbrengstkant.” Van der Linde wijst erop dat Akvo niet alleen bedoeld is voor fondswerving. “Onze kracht is om projecten inzichtelijk te kunnen maken. Daarnaast ontsluiten we met Akvopedia praktische informatie over water- en sanitatie-oplossingen.”

Het Akvo-platform geeft op een moderne manier de mogelijkheid om continu in contact te blijven met de waterprojecten in ontwikkelingslanden. En dat zonder heen en weer te vliegen. Met de sterk opkomende mobiele telefonie, zeker ook in Afrika, heeft Akvo een enorme potentie. “Op dit moment testen we de mogelijkheden van rapportage over de projecten via SMS”, zo laat Van der Linde weten.

Inschrijving voor Live Earth is mogelijk via www.liveearth2010.nl.

Toiletgebouw in Ghana.

ook voor de waterschappen die met proefinstallaties urine verwerken tot struviet. “Ik nodig ze uit naar Afrika te komen en samen met ons de echte praktijkproblemen te overkomen. De rwzi als energiefabriek? Als

je dat concept in praktijk wilt brengen, dan zijn er in Afrika kansrijke situaties in overvloed.”

Jac van Tuijn (Crest on media)